

Зелінський О. І.,

*аспірант кафедри права та публічного управління
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ, Україна*

ПРИЄДНАННЯ ЯК ФОРМА РЕОРГАНІЗАЦІЇ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

В сучасних умовах ринкової нестабільності реорганізація є процесом трансформації підприємств до нової ефективної системи діяльності, мета якої досягти фінансового успіху та покращити управління. Тому питання дослідження особливостей приєднання як форми реорганізації сьогодні в умовах воєнного стану стає все більш актуальним.

Відповідно до чинного законодавства України реорганізація є однією із підстав припинення юридичної особи. Однак деякі науковці твердять, що мета реорганізації багатьох підприємств є не припинення останніх як суб'єктів господарювання, а, навпаки, формування більш ефективної нової структури [2, с. 29].

У ст. 104 ЦК України йдеться про те, що «юридична особа припиняється в результаті реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або ліквідації». Проте є ще одна форма реорганізації юридичної особи – виділ, визначення якого подано у ст. 109 ЦК України [12]. Звідси, реорганізація юридичних осіб може проходити шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення чи виділу.

У ст. 48 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» вказано, що «товариство припиняється внаслідок передання всього свого майна, всіх прав та обов'язків іншим господарським товариствам – правонаступникам шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення або в результаті ліквідації» [6].

Варто підкреслити, що на сьогодні нормативно-правові акти у сфері регулювання створення, чи діяльності, чи припинення юридичних осіб шляхом приєднання потребують вдосконалення.

Так, у ч. 1 ст. 50 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» йдеться про те, що «приєднанням є припинення одного або декількох товариств з переданням ним (ними) згідно з передавальним актом усього свого майна, всіх прав та обов'язків іншому господарському товариству – правонаступнику» [6].

Розкриття змісту категорії «приєднання» як форми реорганізації юридичної особи трактується науковцями по-різному.

У національному законодавстві немає чіткого розмежування категорій «злиття» і «приєднання» як форм реорганізації юридичних осіб [8, с. 110]. Також у науковій літературі існує думка і про певну тотожність цих понять [11, с. 53]. На думку науковця Ю.М. Юркевича, між юридичними категоріями «злиття» і «приєднання» все ж таки є відмінність, оскільки злиття є способом як утворення, так і припинення юридичних осіб, а приєднання є тільки способом їх припинення [14, с. 63–64]. Л.В. Сіщук зазначає, що злиття як форма реорганізації вважається припиненням юридичної особи і створенням нової, тобто правонаступника, а під приєднанням розуміє тільки припинення суб'єкта, який приєднується [10, с. 33]. Є. В. Петров зазначає, що приєднання одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання характеризується тим, що до останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання [5, с. 83]. В.М. Советчук підкреслює, що у разі приєднання припиняється та юридична особа, яка приєднується; у процесі приєднання не виникає нового суб'єкта права, а зміни відбуваються тільки в корпоративній та майновій структурі вже існуючого суб'єкта [9, с. 15].

Приєднання як форма реорганізації є певним процесом, коли об'єднуються активи двох або більше компаній. У результаті одна юридична особа припиняє існування, а інша продовжує функціонувати. Тобто все майно, грошові та не грошові активи переходять до компанії правонаступника, тобто до реорганізованого підприємства. Варто підкреслити, що приєднання підприємств відбувається подібно до принципу злиття компаній. Проте, все ж таки, кінцевий крок має певні відмінності, оскільки при приєднанні оформлювати нову юридичну особу не потрібно. Приєднання як форму реорганізації дуже часто використовується при необхідності розширення бізнесу. До прикладу, активи, ліцензії та інші ресурси можуть належати різним компаніям, що входять до однієї групи. У разі відсутності комерційної доцільності зберігати всі ці компанії, їх можна об'єднати шляхом приєднання до головної і основної компанії [7]. У результаті вона отримає всі активи та майнові права, а також візьме на себе зобов'язання перед контрагентами приєднаних компаній.

Як зазначає Н. В. Щербакова, правонаступництво є обов'язковою ознакою реорганізації, яке відрізняє реорганізацію від ліквідації, оскільки при ліквідації правонаступництва не виникає. Права та обов'язки правопередника при приєднанні переходять в повному обсязі тільки до одного правонаступника, а не до кількох, як до прикладу, при поділі. Під час приєднання відбувається об'єднання розмірів статутних капіталів [13, с. 215–216]. Звідси можна зробити висновок, що правонаступництво є основною рисою приєднання як форми реорганізації юридичної особи.

Варто підкреслити, що серед видів юридичних осіб найбільш поширеними є господарські товариства, а саме – товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ). Такі товариства дозволяють об'єднувати матеріальні та інші ресурси кількох учасників, при цьому знижуючи ризики підприємницької діяльності для кожного. Сьогодні в Україні налічується значна кількість ТОВ, що зумовлено відносно нескладною процедурою їх створення і реєстрації, а також невеликим розміром початкового капіталу щодо їх заснування. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не закріплює визначення поняття ТОВ, проте у ч. 1 ст. 140 Цивільного кодексу зазначено, що «товариством з обмеженою відповідальністю є засноване однією або кількома особами товариство, статутний капітал якого поділено на частки» [12].

Як зазначає Р. Лукашов, основними рисами ТОВ є наступні: діє на підставі статуту; розмір вкладу кожного учасника товариства не може бути меншим за номінальну вартість його частки; наявність органів товариства, які здійснюють управління; обмеження виплати дивідендів; учасник товариства, може вийти з товариства без згоди інших учасників будь-коли, так і за згодою інших учасників за умов, зазначених у законі; учасник товариства має переважне право на придбання частки або частини частки іншого учасника товариства, що продається третій особі тощо [3, с. 190].

Слід зазначити, що порядок реорганізації ТОВ шляхом приєднання до іншого товариства є процесом багатоетапним та складним. Виділяють такі етапи приєднання ТОВ: прийняття рішень про приєднання ТОВ; вчинення комісією з реорганізації відповідних дій; передача документів до архіву; складання передавального акту; державна реєстрація припинення ТОВ-правопопередника та внесення змін до єдиного державного реєстру [1].

Варто підкреслити, що загалом процедура приєднання ТОВ відбувається аналогічно порядку припинення товариства шляхом злиття. Проте в правовому регулюванні процедури приєднання ТОВ є деякі прогалини, які регулюються основними положеннями ЦК України щодо специфіки припинення юридичної особи шляхом приєднання.

Так, у коментарі до закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» йдеться про те, що у приєднанні можуть брати участь тільки господарські товариства. Рішення про приєднання приймається загальними зборами учасників товариства трьома чвертями голосів усіх учасників, які мають право голосу з відповідних питань шляхом відкритого голосування [4, с. 294].

Створюється комісія з реорганізації чи припинення, яка відповідатиме за управління справами ТОВ-правопопередника, за дотримання трудового та податкового законодавства, за виконання зобов'язань перед кредиторами, за проведення інвентаризації та оцінки майна,

а також дана комісія буде здійснювати здійснення всі інші необхідні дії для припинення діяльності ТОВ-правопосередника.

Так, у ч. 1 ст. 55 Закону про ТОВ зазначено, що впродовж 30 днів з дати прийняття рішення про приєднання останнім з товариств, яке бере участь у приєднанні, та кожне товариство, що бере участь у припиненні, повинно повідомити письмово про це всіх відомих йому кредиторів. Оголошення про припинення товариства та строк подання кредитором своїх вимог автоматично публікуються в режимі реального часу на порталі електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань за допомогою програмних засобів Єдиного державного реєстру (далі – ЄДР) [6].

Комісія з реорганізації ТОВ-правопосередника зобов'язана передати документи, які повинні довгостроково зберігатися. Якщо строк для пред'явлення вимог кредитором та їх задоволення чи відхилення закінчується, то комісія з реорганізації ТОВ-правопосередника складає передавальний акт. Даний документ повинен містити положення про правонаступництво щодо всіх зобов'язань (як майнових, так і немайнових прав та обов'язків) ТОВ, яке припиняється, перед усіма його кредиторами та боржниками, включаючи також і спірні зобов'язання [7].

При приєднанні юридичних осіб проводиться державна реєстрація припинення юридичних осіб, які припиняються внаслідок приєднання, а також здійснюється державна реєстрація змін у ЄДР щодо правонаступництва юридичної особи, стосовно до якої здійснено приєднання. Отож приєднання буде вважатися завершеним з дати державної реєстрації змін у ЄДР щодо правонаступництва юридичної особи, до якої приєднуються. Також після припинення ТОВ потрібно подбати про передачу права власності на майно, що належало йому та яке підлягає державній реєстрації [1]. Насамперед, мова йде про нерухоме майно та транспортні засоби.

Отже, приєднання як форма реорганізації є певним процесом припинення одного чи кількох товариств, при якому все майно цих товариств, а також усі їхні права та обов'язки передаються іншому господарському товариству- правонаступнику. Варто підкреслити, що процедура реорганізації ТОВ шляхом приєднання регулюється різними нормативно-правовими актами, вона є багатоступінною і тривалою у часі. Тому дотримуватись потрібно важливих моментів, оскільки порушення процедури може завдати перешкод у проведенні реорганізації.

Список використаних джерел:

1. Караченцева Т., Чилдран А. Реорганізація ТОВ шляхом приєднання: практично-правові аспекти. URL: <https://www.mikhailenko.com.ua/20-12-2023/reorganizacziya-tov-shlyahom-pryyednannya-praktychno-pravovi-aspekty/>

2. Коверзнев М., Коверзнева Г. Правовий аспект реорганізації юридичних осіб. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 6. С. 29–31.

3. Лукашов Р. Товариство з обмеженою відповідальністю як юридична особа приватного права: окремі теоретико-правові питання. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. № 4. С. 187–194.

4. Науково-практичний коментар Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» / за заг. ред. В. А. Васильєвої. Харків : Право, 2020. 336 с.

5. Петров Є. В. До питання про форми реорганізації господарських товариств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2014. Випуск 24. Том 2. С. 82–85.

6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

7. Реорганізація української компанії: основні форми. URL: https://dlf.ua/wp-content/uploads/pdf/14170/14170_p.pdf

8. Саветчук В. М. Поняття та сутність злиття та приєднання: законодавчий та доктринальний аспекти. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2016. Вип. 40. С. 104–113.

9. Саветчук В. М. Правове регулювання злиття та приєднання юридичних осіб за правом України та Європейського Союзу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2018. 21 с.

10. Сіщук Л. В. Реорганізація юридичних осіб: теоретико-правові аспекти. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип. 14. С. 32–36.

11. Тюленєва Ю. В. Нормативно-правова база регулювання процесів злиття та поглинання підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2013. № 9. С. 49–54.

12. Цивільний кодекс: Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

13. Щербакова Н. В. Реорганізація як правовий засіб формування та зміни правового статусу господарських організацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 212–218

14. Юркевич Ю. М. Правове регулювання злиття юридичних осіб. *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2008. Вип. 2. С. 118–127.